

Список використаних джерел:

1. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
2. Румянцева Т. В. Тренінг як інтерактивний метод навчання [Текст] / Т. В. Румянцева // Соціальна робота в Україні: теорія і практика : Науково-методичний журнал. – 2014. – № 1/2. – С. 99–107.

Ольга Гончарова

Науковий керівник: к. і. н., проф. Кривошея І. І.

**ВІД ПЕРСОНАЛЬНИХ УНІЙ ДО УТВОРЕННЯ ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ
(НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЇ ТА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА
ЛИТОВСЬКОГО І КОРОЛІВСТВА ПОЛЬСЬКОГО XIV–XVIII СТ.)**

Політичне життя Європи XIV–XVIII ст. не раз привертало увагу істориків. Багато праць і дискусій пов'язано з масовими народними рухами, тривалими воєнними конфліктами, важкими дипломатичними відносинами того часу. Однією з примітних особливостей тодішньої політичної історії Європи є тенденція до міждержавних уній і створення «універсальних» держав. Були укладені персональні унії між Англією та Шотландією (1707), що проголосила про утворення єдиної держави, названої Королівством Великої Британії, Англією та Ірландією (1801), внаслідок якого було створено Об'єднане Королівство Великої Британії та Ірландії. В Східній Європі було прийнято Кревську унію (1386) та Люблінську унію (1569).

Метою статті є з'ясувати роль персональних уній країн Європи у встановленні єдиних держав на прикладі Англії та Великого Князівства Литовського і Королівства Польського.

У 60-х рр. XIII ст. Велике князівство Литовське мало вигляд «держави держав», що пояснювалося особливостями утворення та владних правовідносин, широкою автономією руських земель. Суттєві зміни відбулися під час правління князя Ягайла, що розпочалося у 1377 р. і позначилося передусім тенденціями до збільшення впливу Польщі. На той час з Ягайлом ворогували брати, що також претендували на князівство, з заходу загрожувала Польща і Тевтонський орден, а зі сходу – Московське князівство. Правлячі кола Польської держави, незадоволені династичними зв'язками з угорцями, прагнучи заволодіти українськими землями Литовсько-Руської держави запропонували йому укласти міжнародний договір у формі унії (об'єднання), що закріплювався б таким поширенням у тогочасному міжнародному праві механізмом, як династичний шлюб Ядвіги і Ягайла. Унія, укладена у серпні 1385 р., стала першим міжнародним договором, спрямованим на зближення, а згодом і на

об'єднання Литви та Польщі. Хоча де-юре Ягайло ліквідував Велике князівство Литовське, приєднавши його до Польщі, але де-факто цього не відбулося [2, с. 133].

Іншим міжнародно-правовим договором – Городельською унією 1413 р. – був зроблений ще один, проте здебільшого формальний крок до об'єднання: її положення передбачали персональну унію на зразок Кревської унії 1385 р. Водночас за цією унією закріплювалося панівне становище католицької знаті [3, с. 169].

Через деякий час польські магнати зажадали повністю об'єднати Польщу і Литву в одну державу, литовці, в свою чергу, хотіли унії з Польщею для збереження політичної самостійності Литви. Причинами були війна Литви з Московією XV і XVI ст., татарські напади, перспектива згасання династії, що спонукала створити постійну державну унію. Стало очевидно, що Велике князівство Литовське близьке до занепаду. Виснажені воєнними витратами й опинившись перед черговою загрозою вторгнення Московії, литовці звернулися до Польщі по допомогу. У 1569 р. полякам вдалося домогтися укладення Люблінської унії. Вона увінчала собою «унійні змагання», започатковані Кревською унією 1385 р.: відтоді було укладено чимало державних угод, але обидві сторони не мали «справжньої унії», точніше на середину XVI ст. вона залишалася персональною. Натомість, Люблінською унією утворено Річ Посполиту, федеративну виборчу монархію, яка об'єднала в одну державу Польщу й Велике князівство Литовське [2, с. 134].

За своєю суттю цей процес подібний до процесу, який згодом можна було спостерігати в історії Англії і Шотландії, де персональна унія корон за Стюартів 1603 р. привела вибоїстим шляхом до Акта про Унію 1707 р. і до створення Сполученого Королівства 1801 р.

Після смерті королеви Англії Єлизавети I (1558–1603) англійський трон зайняла нова династія – шотландських Стюартів. З тих пір королівства Англія і Шотландія були об'єднані персональною унією, але офіційно залишалися окремими державами з власними парламентами, підданством і тарифною системою. У 1689 р. Стюарти були повалені з престолу, новий монарх Вільгельм III Оранський (1689–1702) став королем Англії і Шотландії. У 1701 р. англійський парламент прийняв Акт про престолонаслідування, який передбачав перехід трону після смерті Вільгельма до Анни, доньки останнього короля з династії Стюартів – Якова II (1685–1689), а потім до бічної лінії Стюартів – Ганноверської династії. Шотландський парламент спочатку відмовився затвердити акт, проте після сходження на престол королеви Анни (1702–1714) англійські і шотландські представники розробили основи об'єднання [4, с. 234].

До 1707 р. Шотландія та Англія представляли собою політичну аномалію. У них був один король – точніше, королева – і два парламенти: в Лондоні і в Единбурзі. Для правлячої партії вігів в Англії було ясно, що єдиний шлях вперед до вирішення отриманої, таким чином, конституційної

кризи – скасування шотландського парламенту і укладення унії з Шотландією. Також, Англія в той час воювала з Францією і вела інші війни на континенті. Її дуже непокоїло, що Шотландія може вступити в союз з її противниками, особливо з Францією, і відкрити другий фронт в тилу у Англії [1, с. 127]. Таким чином, 1 травня 1707 р. за актом про унію Шотландії з Англією два королівства були об'єднані в одну державу. Створювався єдиний парламент, що складався з двох палат – Палати громад і Палати лордів [4, с. 234].

У 1782 р. Ірландія домоглася створення місцевого парламенту, в 1794 р. ірландські католики отримали право брати участь у виборах. Після повстання ірландців в 1798 р., жорстоко придушеного англійцями і найманими військами, стало ясно, що система взаємин між Великою Британією та Ірландією потребує перегляду. Виник план об'єднання парламентів Великої Британії і Ірландії; через розбіжності з королем з цього питання Пітт Молодший в 1800 р. пішов у відставку. В кінцевому рахунку, обидва парламенти одночасно затвердили білль про англо-ірландську унію, за яким з 1 січня 1801 р. Ірландія об'єднувалася з Великою Британією до Сполученого Королівства Великої Британії та Ірландії з загальними палатами лордів і громад [1, с. 134]. Становище Ірландії в складі Британської імперії в XVIII ст. залишалось доволі парадоксальним. З одного боку, вона була найстарішою колонією Англії. Але з другого, ще з 1541 р. вважалася самостійним королівством і мала особистий парламент, який брав свій початок з Середньовіччя [5, с. 77].

Таким чином, внаслідок тривалих війн, повстань, задля збереження королівської влади в Литві та Англії було укладено персональні унії, які закріпили створення окремих держав. Проте бачення форми і змісту майбутнього державного об'єднання у його учасників суттєво відрізнявся. На карті Європи з'явилися нові держави – Річ Посполита та Велика Британія.

Список використаних джерел:

1. Грудзинский В. В. Имперская проблема и англо-ирландская уния 1801 года / В. В. Грудзинский // Вестник Челябинского государственного университета. – 2015. – № 24. – С. 122–136.
2. Дейвіс Норман. Боже ігрище: історія Польщі / Норман Дейвіс; пер. з англ. П. Таращук. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – 1080 с.
3. Енциклопедія історії України: Т. 2: Г – Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: Вид-во «Наукова думка», 2004. – 688 с.
4. История Великобритании / под ред. Кеннета О. Моргана. – М. : Издательство «Весь Мир», 2008. – 680 с.
5. Осипова Т.С. Государство в Ирландии XIV–XVI вв. / Т. С. Осипова // Средневека. – 1987. – Вып. 50. – С. 77–90.